

■ Фотаздымак з гісторыяй

КАХАННЕ І ВЕЧНЫ БОЛЬ

Думаю, не памылюся, калі скажу, што нашы продкі перанеслі за сваё жыццё столькі пакут і нягод, што сённяшняму пакаленню з лішкам хапіла б на некалькі жыццяў. Хачу расказаць пра сваю бабулю Агаф'ю.

...Нарадзілася яна ў другой палове XIX стагоддзя на Любаншчыне. Дзяцей у сям'і было шмат, а зямлі — мала.

У 17 гадоў дзяўчына выйшла замуж. За Фёдара, хлопца з такой жа беднай сям'і. Адно суцяшала маладых — каханне было ўзаемным, сапраўдным.

Неўзабаве нарадзіўся жаданы сын — назвалі Макарам. Жыць было вельмі цяжка, ледзь канцы з канцамі зводзілі. Заставалася толькі адно выйсце — ехаць на заробкі, каб затым купіць у пана зямлю.

І вось, сабраўшы няхітрыя пажыткі, Фёдар падаўся за акіян, у Амерыку. Праз год Агаф'я атрымала ад яго чаканае пісьмо. Пісаў, што ўжо працуе на заводзе і прасіў прыехаць да яго з сынам. Агаф'я замітусілася, пачала збірацца ў далёкую дарогу. Але нечакана паездку давалося адмяніць. У вёсцы было некалькі мужчын, якія ўжо пабывалі ў Амерыцы і вярнуліся назад. Яны і казалі жанчыне, што калі яна паедзе з малым, то той не перанясе такой цяжкай дарогі — загіне.

Так і засталася мая бабуля на сваёй малой радзіме з маленькім Макарам.

Неўзабаве пачалася Першая светная вайна, затым рэвалюцыя — новыя пакуты і нягоды давалося зведаць Агаф'і. Праз 10 гадоў, у 1922 годзе, не дачакаўшыся Фёдара бабуля другі раз выходзіць замуж — за былога франтавіка аднавяскоўца Цімафея. Нараджаюцца яшчэ тры дач-

Мая бабуля Агаф'я з дочкамі Лідзіяй (злева) і Марыяй, 1961 год.

Пачалі, як кажуць, паціху стана-віцца на ногі. Ды надарылася новая бяда. Муж бабулі Цімафей вазіў зімой на кані сена і ўпаў з воза на лёд. Адбіў ныркі, затым адняліся ногі. Цэлы год бабуля даглядала яго. Вясной 1933 года Цімафей памёр.

Усе клопаты пра маці і трох сясцёр узяў на сябе Макар. Неўзабаве ён ажаніўся з мясцовай дзяўчынай Надзьяй, нарадзілася дачка Лідзія. А тут новая страшная бяда — пачалася вайна. Макар пайшоў на фронт...

Пачаліся жудасныя дні акупацыі. Паколькі бабуля жыла на хутары недалёка ад лесу, то да яе часта прыходзілі партызаны. Яна разам з дочкамі пякла для іх хлеб, мыла бялізну. Усё гэта рабілася глыбокай ноччу. На вуліцы пастаянна хтосьці з дачок стаяў на варце, на выпадок нечаканага з'яўлення немцаў або паліцаёў.

Удзень яны часта прыходзілі, забіра-лі ўсё дачыста...

Затым пачаліся нечаканыя аблавы. Моладзь хапалі і адпраўлялі ў Германію на працу.

...Вёску акружылі а 6-й раніцы. Агаф'я, падаіўшы карову, выйшла з хлява. І тут убачыла, што да яе на хутар ідуць тры фашысты. Хутка разбудзіўшы дачок, загадала ім тэрмінова хавацца. Мая маці з сястрой Марыяй прытаіліся пад саломай у хляве. Малодшая дачка Вольга адразу разгубілася, пасля хутка залезла па лесвіцы на паддашак дома, паспела толькі схавацца за комін. Фашысты агледзелі хлёў, папаролі штыкамі салому, затым адзін пачаў падымацца па лесвіцы на паддашак. Паглядзеў — пуста. Спусціўся ўніз. За комінам ні жывая ні мёртвая засталася стаяць ху-

дзенькая Вольга. Назаўтра бабулю выклікалі ў камендатуру.

Бялявы эсэсавец, паказаўшы ёй тры пальцы, спытаўся: «Дзе тры дачкі схавала, старая ведзьма, адказвай!?» Канешне, Агаф'я маўчала. Затым яе да паўсмерці збілі гумавай палкай і выкінулі на вуліцу.

Але на гэтым пакуты бабулі не скончыліся. Праз тыдзень фашысты сагналі жанчын за вёску, запрэглі ў барану і загадалі цягнуць па дарозе. Напярэдадні на партызанскіх мінах падарвалася некалькі іх машын з салдатамі. Гэтым разам Бог збярог маю бабулю. Партызаны, ведаючы пра акцыю карнікаў, паспелі зняць міны. Пачалі ставіць іх далей ад вёсак, каб не падвргаць жыхароў небяспецы.

...Летам 1944 года пачалося масавае адступленне фашыстаў. Спачатку праз вёску адступалі немцы, на наступны дзень — іх прыслужнікі паліцаі.

Калі ўжо фронт у асноўным прайшоў, у двор хутара зайшоў малады немец у форме яфрэйтара. Убачыўшы бабулю, папрасіў папіць. Яна вынесла яму кубак вады, кавалак хлеба і сала.

«Данке, данке!» — пачаў лапа-таць салдат.

Затым спытаўся: «Дзе тут рускія? Хачу здацца».

Бабуля вывела яго з двара, паказала на дарогу, дзе грукаталі савецкія танкі: «Ідзі з Богам!»

Салдат кінуў у кусты аўтамат, падняў рукі і пайшоў.

...Макар у лістападзе 1944 года прыслаў з Польшчы апошняе пісьмо. Ён ваяваў танкістам. Затым прыйшоў казённым ліст са стандартным надпісам: «Прапаў без вестак». Гэта быў самы цяжкі ўдар для Агаф'і...

Ужо 53 гады, як не стала маёй бабулі. Калі я бываю ў Любані, заўсёды стараюся наведаць гарадскія могілкі.

Там, пад стагадовай сасной, магіла Агаф'і. На сціплым помніку просты надпіс: «Раба Божая, Вашчыла Агаф'я, памерла ў 1962 годзе».

А дзесьці там, за Атлантыкай, на іншым кантыненте, знаходзіцца магіла Фёдара — першае каханне і вечны боль маёй бабулі.

...Надзья, жонка Макара, усё спадзявалася, што муж вернецца, бо прапаў жа без вестак, можа, жы-вы — цеплілася надзья... Чакала з вайны бацьку і яго адзіная дачка Лідзія...

Абедзве ўжо пайшлі з гэтага свету, не дачакаўшыся люблага ча-лавека. Засталася толькі праўнучка Фёдара Любоў, якая жыве ў Мінску. Яна не страчвае надзеі, пача-ла ўзмацнена займацца пошукамі сваіх каранёў у далёкай Амерыцы. А раптам хто адгукнецца, няхай на-ват на іншай мове, бо гэта не так важна, родныя зразумеюць адно аднаго і без слоў.

Міхаіл МАСКАЛЬЧУК,
г.п. В. Бераставіца,
Бераставіцкі раён

Шаноўныя чытачы! Конкурс «Фотаздымак з гісторыяй» працягваецца. Мы па-ранейшаму чакаем ад вас цікавых фота з сямейнага альбома (за выключэннем леташніх здымкаў з курорта, вясельных фотасесій і сучасных фота дзяцей). Вам ёсць што паказаць і расказаць? Давайце пагартваем сямейныя альбомы разам! Фотаздымкі (не больш за тры) з гісторыяй дасылайце з адпаведнай пазнакай на адрас: 220013, г. Мінск, вуліца Б. Хмяльніцкага, 10а або info@zvyazda.minsk.by. Найлепшага аўтара чакае прыз. Арыгіналы дасланых фотаздымкаў абавязкова вяртаюцца.

■ Кемлівым дзеткам

...прывечаны наш новы праект. Мы хочам стварыць чароўную скарбонку, адкуль нашы дапытлівыя хлопчыкі і дзяўчынкі будуць жы-віцца цікавымі ведамі. А іх любячыя бацькі тут знойдуць падказкі, чым заняць малых, як ім па-даць пэўную інфарма-цыю, развіць здольнасці і пры гэтым прыемна і з карысцю правесці час. Мы не шукаем адказаў на пытанні, як вырасіць вундэркіндаў. На нашу думку, развіваць — не значыць навучыць я мага раней чытаць і лічыць, хоць і без гэтага не абыдзеца. Галоўнае — падтрымаць у дзіцяці яго чароўную дадзеную прыродай здольнасць — цікаўнасць і працу да адкрыцця новага.

У кожнага з нас свой унікальны вопыт, і шка-да, што, калі малеча падрастае, мы пакрысе забываемся на ўсе зда-быткі, адкрыцці, гульні. А яны яшчэ і тым каш-тоўныя, што тварыць нам дапамагаюць нашы сыночкі-дочкі, яны і экс-перты, і суаўтары ідэй. Давайце дзяліцца до-сведам, вучыцца адзін у аднаго і разам расціць кемлівых малых.

СНЕЖНЫЯ ЎРОКІ

Сапраўды, вучыцца можна не толькі па кніжках. Для развіцця дзіцяці можна выкарыстоўваць што заўгодна, у тым ліку... снег. Пры яго дапамозе можна нават пазаймацца літаратурай, матэматыкай, пісьмом. Але сёння на нашых уроках мы больш будзем вучыцца звяртаць увагу на дробязі, выдумляць і ствараць.

Маляванне. Занесеная снегам дзіцячая пляцоўка — чым не выдатнае палатно для малявання. Пры дапамозе палачак, лапатак можна на снезе выводзіць літаркі і лічбы, геаметрычныя фігуры. Стварайце малюнкi пры дапамозе слядоў і адбіткаў далонек. Рабіце гэта разам. Напрыклад, давайце малечы простыя заданні: няхай дадасць намаляванаму тварыку роцік, вочкі, валасы, а можа ён надзене снежнаму чалавечку шапачку і рукавічкі, каб той не замёрз? Можаче палічыць, колькі малюнкаў вы зрабілі. Звярнуць увагу, якія з іх змешчаны злева, справа, зверху, пасярэдзі-не. Любіце яскравыя малюнкi? Захапіце на вуліцу фарбы — і ўпрыгожвайце снежныя фігуры.

Лепка. Са снегу можна ляпіць не толькі ба-бу, але і розных звяроў, казачных персанажаў. Я са сваімі малымі замаханулася нават на снежнага тыраназаўра і кракадзіла. Паверце, ствараць са снегу куды цікавей, чым з пластыліну. Варта толькі прыхапіць з сабой лапаткі. Парайцеся з дзіцем, што выкарыстаць, каб зрабіць вылепленаму са снегу коціку вусы. Няхай само дадумаецца, што гэта могуць быць галінкі ці высахлыя травінкі. А можна яшчэ дома спытацца ў дзіцяці, якую снеж-ную скульптуру яно хацела б зрабіць і як яе ўпры-гожыць. Ці спатрэбяцца вам абгорткі ад цукерак і гузікі, банцікі, шалікі? Прапануйце адну ідэю і дайце праявіць сябе малому. Я сама не дадумала-ся б, што на вуліцы можа спатрэбіцца каробка ад торта, а сын выкарыстоўваў яе, каб рабіць цаглінкі і з іх складаць замак. Вы захапілі з сабой на вуліцу цацкі, з якімі летам малыя гулялі ў пясочніцы? Вя-дзёркі і формачкі таксама спатрэбяцца, каб ляпіць са снегу, а машынкi (грузавікі і трактары) могуць стаць тэхнікай для ўборкі снегу.

Калі на двары шчыруе цэлая армія малень-кіх архітэктараў, чаму б не падбухторыць іх на стварэнне снежнага гарадка? Паспрабуйце за-дзейнічаць турнік ці дзіцячую горку — і ў крэпасці будзе дах.

Літаратура. «Спякла бабка калабка...» Снег дапаможа вам стварыць казку. Зляпіце печку, на лапаце пасадзіце ў яе снежнага ка-лабка. Можна зляпіць са снегу ўсіх персанажаў (ці прыхапіць з сабой з дому адпаведныя цацкі). У кніжках ваша дзіця заўсёды бачыць на малюнках калабка летам, а што зменіцца ў казцы, калі ўсе падзеі разварочваюцца зімой? Якія казкі яшчэ можна вылепіць са снегу? Магчыма, вы прыду-маеце сваю.

Чалавек і свет. Паназірайце за сляда-мі. Якая птушка ці звярок маглі іх пакінуць, адкуль ці куды яны вядуць. І прыхапіце снег у вядзерцы дадому. Няхай малы сам зробіць выснову, у што той ператварыўся. А што будзе, калі гэтую ваду заліць у формачкі і паставіць у лядоўню?..

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ

■ Пясочніца

ЧАКАЙ ПЯТРА...

Сярожу пачаставалі цукеркамі. Маці кажа:

— Сыноч, скажы, цё-ці «дзякуй».

Той «не чуе» — з апетытам есць. Тады маці яшчэ раз:

— Дык што трэба сказаць, Сярожа?

— Вырасту — тады скажу!

І ГЭТА — НЕ АНЕКДОТ

Дзядзька Міша пры-ехаў з горада, хоча даць гасцінцаў трохгадоваму плямённіку, але ж папа-рэдне пытае:

— Сярожа, а ці ясі ты шакаладныя цукеркі?
— Не, — уздыхае хлопчык.
— А чаму? — здзіўляецца дзядзька.
— Бо ў мяне іх няма.

ЧЫСТАСАРДЭЧНАЕ ПРЫЗНАННЕ

Двухгадоваму сынку мама расказала казку пра курач-ку Рабу. Вырасыла праверыць, ці запомніў. Спытала:

— Сярожа, хто разбіў яечка?
Той наморшчыў лобік, падумаў і з гонарам адказаў:
— Я.

(Маці і сапраўды на снеданне давала яму варанае яйка.)

РАДНЯ

Баба Надзя, размаўляючы з суседкай, расказвае ёй, што свайго сына Вову нарадзіла вясной, Славіка — летам...

— А дзедка калі? — пытае ў яе чатырохгадовы ўнук. Бо дзед жа таксама родны!

ХТО КУДЫ

З горада прыехалі дзеці, унукі. Дзядуля з гэтай наго-ды выцеліў лазню. Пяцігадовая Маруся з пераможным крыкам урываецца ў хату:

— Лазня гатова, ідзем на памыйку!
Запісала Дзіна ДУБАДЗЕЛАВА,
в. Леніна, Добрушскі раён.

Фота Алы ЖУР.